

*Віталіна Сегін
Валентина Водяна
(м. Тернопіль)*

ІНТЕГРАЦІЯ МИСТЕЦТВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження теми «Інтеграція мистецтв у навчальному процесі: міжнародний досвід і перспективи для України» зумовлена сучасними тенденціями розвитку освіти, які спрямовані на формування цілісного світогляду особистості, розвиток її креативності та естетичної культури. В умовах глобалізації, цифровізації та інноваційних змін освітнього простору інтеграція мистецьких дисциплін є важливим інструментом для забезпечення міждисциплінарного підходу до навчання, що сприяє синтезу знань, навичок і цінностей, необхідних для гармонійного розвитку особистості.

У контексті дослідження теми нашої статті були актуальні наукові розвідки науковців Н. Бібік (Бібік, Коваль, 1990), М. Іванчук (Іванчук, 2004), Н. Коваль (Бібік, Коваль, 1990), В. Поберецької (Поберецька, 2020), Г. Реведжук (Реведжук), 2013, Г. Філь (Філь, 2015), О. Ярової (Ярова, 2018).

Міжнародний досвід свідчить про ефективність інтеграції мистецтв у навчальному процесі як засобу розвитку емоційного інтелекту, критичного мислення та творчого потенціалу учнів. У багатьох країнах світу, зокрема у Фінляндії, Канаді, США та Великій Британії, активно впроваджуються освітні моделі, що поєднують різні види мистецтва, включаючи музику, образотворче мистецтво, театр і танець, у комплексні навчальні програми. Такі підходи довели свою ефективність у формуванні глибшого розуміння навчального матеріалу, підвищенні мотивації учнів і розвитку їхньої комунікативної та соціальної компетентності.

Розглянемо приклади успішних міжнародних практик у різних країнах.

Фінська освітня система відома своєю прогресивністю, і одним із ключових підходів у початковій школі є навчання на основі явищ. Це означає, що діти вивчають певну тему чи явище комплексно, залучаючи різні дисципліни, включаючи мистецтва. Наприклад, під час вивчення теми «Вода» учні не лише дізнаються про її фізичні властивості (природничі науки), а й створюють малюнки зображень моря (образотворче мистецтво), слухають музику, натхненну водою (музичне мистецтво), або інсценують казки про річки (театральне мистецтво). Такий підхід формує цілісне сприйняття світу та сприяє розвитку асоціативного мислення.

У США широко впроваджується підхід STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics), де мистецтва відіграють ключову роль у навчальному процесі. В початкових школах створюються проєкти, що поєднують науку, технології та мистецтва. Для прикладу, у багатьох школах учні проводять експерименти з фізики чи біології та водночас створюють мистецькі проєкти на їх основі. Один із проєктів для першокласників – «Життя комах»: учні не лише вивчають будову метеликів та бджіл, а й малюють їх, створюють моделі з паперу або тканини, виконують хореографічні етюди, що імітують рух комах. Таке навчання розвиває моторні навички, уяву та здатність до творчого мислення.

У Канаді багато шкіл використовують навчальні програми, насичені мистецькими елементами (Arts-Infused Curriculum). У таких школах музика, живопис, театр та танець інтегруються в усі дисципліни. У початковій школі за цим підходом під час вивчення

історії діти можуть створювати лялькові театральні вистави про історичні події, а під час уроків математики вони використовують ритмічні вправи з музичними інструментами для кращого засвоєння понять множення та ділення. Дослідження показують, що учні, які навчаються за такими програмами, демонструють кращі результати у критичному мисленні, комунікації та самовираженні.

У Великій Британії діяла ініціатива «Creative Partnerships», яка об'єднувала школи з художниками, музикантами, театральними акторами та іншими творчими фахівцями. У рамках цієї програми митці працювали разом із вчителями, допомагаючи інтегрувати мистецтва у навчальний процес. Наприклад, під час вивчення географії учні могли створювати панорами міст та сіл за допомогою змішаних художніх технік. У рамках вивчення літератури діти записували власні аудіокнижки, у яких вони не тільки читали текст, а й самостійно створювали фонові звуки, музику та ефекти. Такий підхід сприяв кращому засвоєнню інформації та розвитку навичок командної роботи.

Міжнародний досвід інтеграції мистецтв у початкову освіту демонструє різноманітність підходів – від міждисциплінарного навчання та STEAM-освіти до творчих партнерств між школами та митцями. Такі методики сприяють формуванню цілісного мислення, розвитку творчого потенціалу дітей та підвищенню їхньої мотивації до навчання. Впровадження подібних практик в українську систему освіти може значно підвищити її якість, адаптуючи успішні моделі до національного культурного контексту.

Інтеграція мистецтв у початковій школі має великий потенціал для розвитку української освіти, оскільки молодший шкільний вік є критичним періодом формування креативного мислення, емоційного інтелекту та навичок міжособистісного спілкування. Успішний міжнародний досвід демонструє, що мистецтво може стати не лише засобом розвитку творчості, а й ефективним інструментом навчання різних дисциплін. Враховуючи сучасні освітні реформи та концепцію Нової української школи (НУШ), можна окреслити основні перспективи інтеграції мистецтв у навчальний процес початкової освіти.

1. Розвиток інтегрованих курсів у межах Нової української школи. Освітній стандарт початкової школи в Україні передбачає формування ключових компетентностей, зокрема культурної обізнаності та креативності. Важливою перспективою є створення інтегрованих курсів, які поєднують образотворче мистецтво, музику, театр і танець із базовими предметами навчання.

Наприклад, у початковій школі можна впроваджувати інтегровані тематичні уроки:

- **«Математика в мистецтві»** – вивчення геометричних форм за допомогою малювання та аплікації;
- **«Літературне мистецтво»** – створення театральних вистав на основі вивчених казок;
- **«Я досліджую світ» і музика** – експериментування з природними явищами через ритмічні вправи (наприклад, відтворення звуків дощу, вітру, грому за допомогою музичних інструментів).

Подібні методики вже застосовуються в таких країнах, як Фінляндія та Канада, де навчання базується на міждисциплінарному підході та активному залученні мистецтв до освітнього процесу.

2. Використання мистецтв у розвитку ключових компетентностей учнів. Одним із головних завдань початкової школи є розвиток мовленнєвої, математичної, соціальної та культурної компетентностей. Інтеграція мистецтв допомагає учням краще засвоювати навчальний матеріал, оскільки використовує природні для дитини способи пізнання – гру, малювання, музику та рух.

Наприклад:

- **Читання та письмо** – створення коміксів за мотивами прочитаних творів, виготовлення книжок-розкладайок із власними ілюстраціями.
- **Математика** – вивчення понять симетрії через мистецтво орігамі, освоєння рахунку через ритмічні вправи та пісні.
- **Природознавство** – інтеграція театру тіней для пояснення змін пір року або руху планет.

Такий підхід використовується у британських та американських школах, де вивчення базових навичок відбувається у мистецькій діяльності, що підвищує рівень засвоєння знань.

3. Впровадження проєктного навчання з мистецьким компонентом. У початковій школі особливо ефективним є метод проєктного навчання, який дозволяє учням застосовувати знання на практиці, працюючи над творчими завданнями.

Перспективним є створення мистецьких проєктів, що інтегрують різні дисципліни:

- **«Живопис і природа»** – учні досліджують місцеву флору та фауну, створюючи художні колажі та картини.
- **«Музика і математика»** – вивчення закономірностей музичних ритмів і нотної грамоти у зв'язку з математичними обрахунками.
- **«Театр і історія»** – підготовка театральних вистав про історичні події для закріплення вивченого матеріалу.

Такі проєкти дозволяють дітям не лише засвоювати інформацію, а й розвивати комунікативні навички, критичне мислення та співпрацю в команді.

4. Використання цифрових технологій у мистецькій освіті. З огляду на сучасні цифрові тенденції, інтеграція мистецтв у навчання може здійснюватися за допомогою використання мультимедійних технологій. Це відкриває нові можливості для візуального мистецтва, музики та театру у початковій школі. Для прикладу:

- Віртуальні музеї, де діти можуть ознайомитися з класичним мистецтвом.
- Музичні додатки для складання мелодій та вивчення основ нотної грамоти.
- Інтерактивні театральні вистави, що дозволяють учням записувати власні анімаційні казки.

Подібні технології вже використовуються у школах Японії та Сінгапуру, і їхнє впровадження в українську систему освіти сприятиме підвищенню мотивації учнів.

6. Розширення співпраці шкіл із культурними установами. Розвиток мистецької освіти в початковій школі можливий завдяки активній взаємодії з театрами, музеями, художніми галереями та музичними академіями. Важливою перспективою є створення інтерактивних освітніх програм за участю професійних митців. Як варіанти організації цього процесу можливі такі форми роботи:

- Проведення майстер-класів із живопису, скульптури та театального мистецтва.
- Організація мистецьких екскурсій, що інтегрують історію, літературу та образотворче мистецтво.
- Участь шкіл у культурних фестивалях та мистецьких конкурсах.

Інтеграція мистецтв у навчальний процес початкової школи в Україні має значний потенціал завдяки можливості поєднання різних дисциплін, розвитку творчих компетентностей учнів, використанню цифрових технологій і підготовці педагогів. Світовий досвід свідчить, що мистецтво є ефективним інструментом навчання, і його активне впровадження може сприяти якісним змінам у системі початкової освіти України.

Список використаних джерел

1. Бібік Н., Коваль Н. Принципи побудови інтегрованого курсу «Людина і світ». Початкова школа. 1990. № 7. С. 2–8. 7.
2. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання. Початкова школа. 2004. № 5. С. 10–13.
3. Поберецька Вікторія. Впровадження інтегрованого навчання в початковій освіті: закордонний досвід. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 3, 2020. С. 125–132. DOI: 10.31499/2307-4906.3.2020.219103
4. Реведжук Г. Інтегровані уроки з мови як засіб збагачення мовлення учнів початкових класів. Науковий вісник: зб. наук. праць студ. пед. фак. Дрогобич: Посвіт, 2013. С. 180–185.
5. Філь Г. Інтегроване вивчення предметів гуманітарного циклу за галузями знань як важлива передумова розвитку сучасної науки. Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. № 11. С. 310–315.
6. Ярова О. Досвід розвитку початкової освіти в країнах ЄС – джерело модернізації початкової освіти в Україні. Український педагогічний журнал. 2018. № 1. С. 31–37.